

ПАЛЕОНТОЛОГІЧНА ЗНАХІДКА З КРЕЙДЯНОГО ПЕРІОДУ

В околицях селища Диятин (Івано-Франківської області) в різний час було зроблено ряд цікавих геологічних знахідок. Так, ще в 1908 році, львівським вченим, геологом Юліаном Медвецьким тут було знайдено серед менілітових сланців (олігоценіві відклади) і описано новий тип бурштину, названого делятинітом. В тих же олігоценових відкладах неодноразово знаходили залишки скелетів та лусок риб, які жили в палеокарпатському морі приблизно 38-25 млн. років тому під час накопичення темно-коричневих, бітумінозних, глинистих сланців. Унікальним вважається відслонення добротівських відкладів по р. Прут біля с. Добротів, (недалеко від Диятина). Тут зустрічаються численні відбитки слідів різних птахів та тварин, які прилітали і приходили 24-22 млн. років тому на узбережжя моря до води.

З давніх часів Диятин славився своїми соляними джерелами, з яких добували соляну ропу і випарювали високоякісну кухонну сіль.

В 2002 році авторів цієї публікації вдалось зробити ще одну цікаву знахідку. У правому обривистому березі р. Прут, приблизно в 100 м нижче за течією від впадання лівої притоки Переймиски, виходять на поверхню сильно дислоковані у мікроскладки флішеві відклади так званої стрийської свити, які накопичувались на дні моря, що вкривало територію сучасних Карпат в час пізньої крейди (97,5-65 млн. років тому). Вище згадані флішеві відклади представлені ритмічним чергуванням прошарків кремністих, дрібнозернистих, слабокарбонатних пісковиків і дуже міцних, сірих, фукоїдних мергелів та сірих, зеленувато-сірих, карбонатних, лускуватих аргілітів (не розмокають у воді). На контакті з пісковиками або мергелями аргіліти переходять в сірі карбонатні алевроліти. Товщина прошарків пісковиків і мергелів переважно коливається від 10 до 30 см, а аргілітів від декількох сантиметрів до 0,5 метра. Пісковики і мергелі розбиті чисельними тріщинами, заповненими прожилками білого кольору кальциту. На одному із уламків скремнілого мергелю, що оголився після чергової повені, зустрінуто чіткий відбиток морської лілії класу Crinoidea, типу Echinodermata (голкошкірих) (рис.1).

Вивчення відкладів стрийської свити в різних розрізах Скибової зони Карпат та Бориславсько-Покутської зони Передкарпатського прогину показало, що в нижній частині розрізу свити фліш переважає груборитмічний, а у верхах – розріз складається з тонкоритмічного чергування прошарків. Загальна потужність свити складає близько 1,5 км. Дані відклади дуже

бідні на макрофауну. Відомі тільки одиничні знахідки з роду *Inosegamus* класу *Pelecypoda* (пластинчатозяброві), зроблені ще польськими геологами, які вказували на приналежність свити до пізньої крейди. Більш широко у віковому часі відклади стрийської свити вдалось охарактеризувати на основі мікрофауністичних знахідок. Виявлені тут форми вказують, що формування флішу даної свити проходило від турону (90 млн.р.т.) по дат (65 млн.р.т.) включно. Про знахідки морських лілій у стрийських відкладах до цього часу у жодній публікації не згадувалось.

Рис. 1. Чіткий відбиток морської лілії класу *Crinoidea*, типу *Echinodermata* (голкошкірих).

Як засвідчують літературні джерела, морські лілії жили на глибинах від 20 до 5300 метрів. Однак, лілії, що населяли моря в мезозойську еру, переважно полюбляли мілководдя та прибережну зону. Окрім мілководдя, їм ще до вподоби була наявність дна вкритого вапняковим намулом. Також в описах наголошується, що у викопному стані руки лілії зустрічаються, як правило, зімкнутими. У виявленому нами екземплярі всі руки розпушені, а сам відбиток має розміри 14 x 15 см. Як відомо, морські лілії складаються із кореня, стебла і крони. Це ті види, які ведуть прикріплений спосіб життя. Окрім їх є лілії, які ведуть плаваючий спосіб життя. Судячи із зображення нашої форми – це була плаваюча лілія, бо в ній не видно ні стебла, ні кореня (рис.1).

Що стосується крони, яка складається з коробки і відгалужених від неї рук, то коробка в якій зосереджені внутрішні органи лілії, ділиться на дві частини. Границя між ними знаходиться біля місця відходження рук. Частина, що лежить вище цієї границі, називається покришкою, а друга частина представляє собою чашечку. Весь скелет лілії складається з багаточисленних вапнякових сегментів, або пластинок.

На нашому зразку чашечки практично не видно, а тільки слабо-скам'янілість лілії ми бачимо у проекції зверху. Розмір покришки орієнтовно 10 x 10 мм. По середині її помітна заглибinka, яка може бути ротовою порожниною. Пластинок на покришці ніяких не видно. Не виражені сегменти також і на руках лілії. Однак враховуючи віддаль між пікулами однорядної руки лілії, довжина вапнякових сегментів орієнтовно мала б складатися приблизно по 10 мм. При цьому пікули по одну сторону руки віддалені одна від одної на 20 мм, а між різносторонніми 10 мм. Видима довжина пікули складає 10-15 мм, а товщина 1-4 мм (рис. 2).

Лілія на зразку має 10 рук із яких 8 чітко виражені, а 2 слабо. Довжина рук сягає 70 мм. Товщина 5-6 мм по основній довжині і звужуються до 3-4 мм до кінця. Сегменти на руках слабовиражені.

Біля чашечки кожні дві руки сходяться в одну. Довжина зливої частини двох рук не перевищує 10-12 мм.

Співставляючи опис лілії виявленої нами з описами у визначниках, то найближчою наша форма буде до загону *Uintacrinida*, родини *Uintacrinidae* Littel. Жили описані форми [3; 5] у пізній крейді.

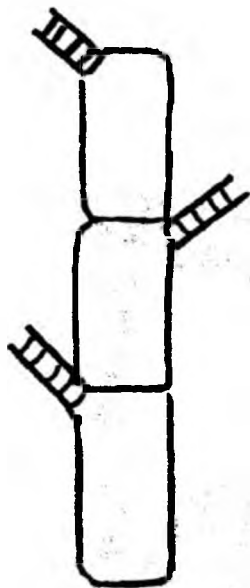

Рис.2. Однорядна рука з пікулами по обидві сторони.

Слід зауважити, що руки даної форми у визначниках ніде не зображені на фотографіях, а подаються лише у описовому варіанті.

1. Бондаренко О.Б., Михайлова И.А. Краткий определитель беспозвоночных. – М.: Недра, 1984.
2. Волобуев М.И. Радиоактивные часы Земли и Луны. Подписная научно-популярная серия “Науки о Земле”. – №4. – М.: Знание, 1980.
3. Геккер Р.Ф. – ответственный редактор. Основы палентологии. Справочник для палеонтологов и геологов СССР. – М.: Недра, 1964.
4. Геологическое строение и горючие ископаемые Украинских Карпат / Под. ред. Глушко В.В. – М.: Недра, 1971.
5. Давиташвили Л.Ш.: Палентология. – М.–Л.–Н.: Горн.-геол.-нефт. Издат., 1933.

Volodymyr Selsky

THE PALEONTOLOGICAL FIND FROM THE CHALK PERIOD

In the suburbs of the village of Delyatyn a number of interesting things was found. In 2002 the authors of the article found the deposits of the “Stryiska svyta” on the right bank of the Dnister. In one of the pieces of mergel that had become visible a picture of the representative of the Crinoidea was found.